

LEZERS AAN HET WOORD

Dagboek Van Caenegem 1944

Mark Rummens geeft een nuttige datumcorrectie. We citeren. ‘Zelf ben ik een oud student (1969-1972 en 1974-1975) van professor Van Caenegem. Zoals zijn lessen, is wat hij schrijft altijd interessant. Wat de datum van de bevrijding van Gent betreft, kan een snelle lectuur tot verwarring leiden. De laatste alinea over dinsdag 5 september betreft duidelijk de volgende dag. Dit blijkt uit de tekst zelf, maar de verwarring is begrijpelijk omdat de auteur (en zijn ouders) door de ravage aan hun huis in de nacht van 5 op 6 september niet geslapen hebben. De Gentse Bevrijdingsdag is wel degelijk 6 september (uitgezonderd voor de wijken ten noorden van de Nieuwevaart)’.

Criminaliteit in Gent. Uit een politierapport 1955

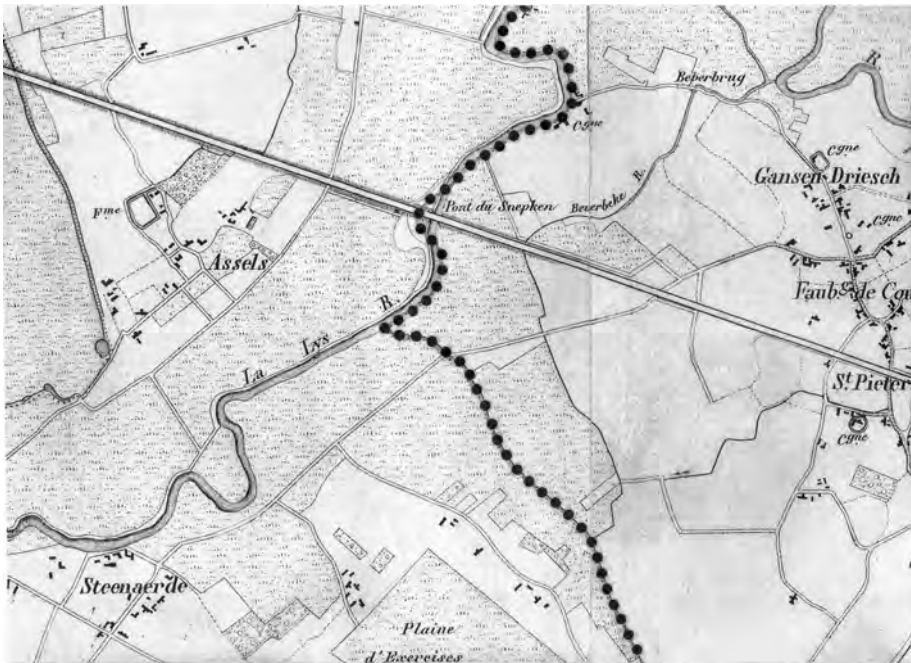
Dezelfde Mark Rummens geeft correcties en aanvullingen bij de afbeeldingen 1-2-3 van het ‘criminele’ artikel in GT 2017 nr. 6. Daar staat als datering: *jaren 1960-1970*. De dichtste auto op afbeelding 2 (een 2CV) heeft een nummerplaat die begint met BRF. Nummerplaten met zes karakter (drie letters en drie cijfers) zijn ingevoerd in april 1973. In augustus 1975 had ik mijn eerste auto en kreeg een nummerplaat met BKS. Een nummerplaat met BRF dateert dus van begin 1976. Besluit: afbeelding 2 is niet ouder dan 1976.

Op afbeelding 1 zie je rechts een straatnaambord. Dit is duidelijk een wit bord met zwarte letters. Ik meen mij te herinneren dat het vervangen van de blauwe straatnaamborden (met witte letters) dateert van de eerste helft van de jaren 1970. Dat doet vermoeden dat de drie foto’s in de zelfde periode genomen zijn, met name ca. 1976.

Beverbeek - Leebeek

Naar aanleiding van de GT artikels die handelen over de Rietgracht vroeg Mark Rummens (GT 2016 nr. 4-5) of de Beversbeek (Bevergracht, Leebeek), die tot in de jaren 1950 in Sint-Pieters-Aaigem te zien was, een onderdeel vormde van de Rietgracht. Deze vrij lange beek werd in 1838 doorsneden door de spoorweg die Gent met het westen verbindt. Dit is goed te zien op het hierbij gereproduceerde detail van de kaart Vandermaelen uit 1856 (afb. 1). Ten noorden van de spoorlijn loopt de beek eerst parallel met de Leie, dwarst

dan de weg met het Beverbrugje die het Patijntje verbond met de Ganzendries, om daarna via twee takken uit te monden in de Leie die in de Neermeersen een grote bocht vormde. Ten zuiden van het spoor liep de beek eerst een eind doorheen de Schoonmeersen om dan, na eerst een ander waterloopje opgevangen te hebben, uit te monden in de Rietgracht, daar ook Schoonmeersbeek genoemd.

Afb. 1. Detail van de kaart Vandermaelen (1856, uit kopie in DSMG, Sint-Amandsberg) waarop duidelijk te zien is dat de spoorlijn de Beverbeek doorsnijdt. De grens van Sint-Denijs-Westrem met de Vrijheid van Gent – de latere gemeentegrens, hier met bolletjes aangeduid – volgt die beek niet, maar de Rietgracht, in die buurt Schoonmeersbeek genoemd, tot aan de Leie even ten zuiden van de spoorlijn (zie GT 2016 nr. 3). Vandaar af vormt die rivier de vroegere grens met Drogen. We zien onderaan de afb. ook dat de Beverbeek, alias Leebeek, uitmondt in de Rietgracht, daar Maaltebeek en nog zuidelijker in Zwijnaarde (buiten beeld) ook Leebeek genoemd (met dank aan Herman Rosseau voor de kaartbewerking).

Nadat aan het begin van de vorige eeuw het spoorterrain gevoelig uitgebreid werd voor de aanleg van een groot station, samengaan met de urbanisatie van de hele buurt, zal de beek heel wat minder zichtbaar geweest zijn. Nochtans verdween ze niet helemaal. Het hierbij weergegeven detail van een kadaster-

plan (afb. 2) uit het Interbellum toont een vrij brede waterloop ter hoogte van de barakken (noodwoningen) in die tijd parallel aan de Leie bij wat nu de Patiëntjesstraat is. Hier zien we hem aangeduid als Bevergracht, Leebeek. De beek mondde daar uit in de Leie ter hoogte van de huidige Europabrug.

Afb. 2. Detail uit een kadasterplan (Interbellum) van de zone rond de Europabrug met de als synoniemen beschouwde namen Leebeek en Beverbeek (verzameling Rummens). Onderaan de noodwoningen (barakken) tussen de Patiëntjesstraat en de Albrechtkaai (nu Gordunakaai, vanaf de gelijknamige Koning Albertbrug).

Allicht zal de eerste benaming refereren naar de tijd dat bevers nog niet verdwenen waren uit onze streken. Onze lezer vraagt zich ook af of Leebeek en Beversbeek wel degelijk synoniem waren op Sint-Pieters-Aaigem. Hierop moeten we het antwoord schuldig blijven. Wel pleit het afgebeelde kadaster-

uittreksel daarvoor, samen met de door hem zelf aangegeven benamingen van twee verdwenen landwegen in die buurt: Leebeekstraat en Bevergrachtstraat. Maar de naam Leebeek stelt ons inderdaad voor een raadsel: dat is immers de naam gebruikt voor de Rietgracht in Zwijnaarde, iets meer zuidelijk dan wat op het fragment in afb. 1. weergegeven staat. De Zwijnaardse Leebeek, alias Rietgracht, lijkt schijnbaar door te lopen in de Leebeek van Sint-Pieters-Aaigem.

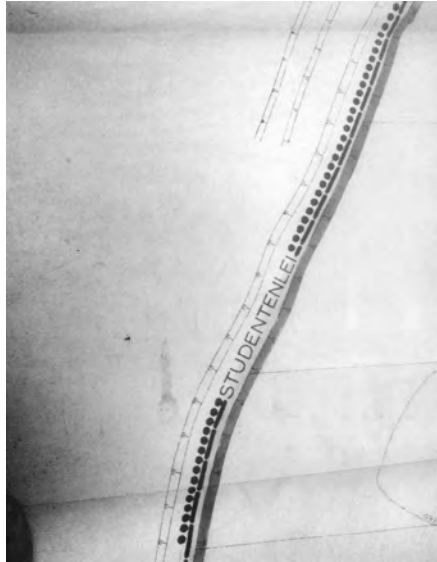
Vormde de Beverbeek - Leebeek ook daar ooit de grens van de Vrijheid van Gent? Er zijn ons geen gegevens bekend die dit expliciet bevestigen of ontkennen. De latere gemeentegrens die teruggaat op deze middeleeuwse scheidingslijn, wijkt daar echter duidelijk van af. We zien ze op afb. 1 weergegeven met bolletjes langs de Rietgracht in de Schoonmeersen als grens met Sint-Denijs-Westrem en daarbij aansluitend langs de Leie als grens met Drongen. Dergelijke middeleeuwse grenzen lagen over het algemeen vast en ze bleven dat ook nadat ze gemeenten gingen afbakenen, tenzij zware infrastructuur de situatie grondig veranderde. Daarom is het weinig waarschijnlijk dat de Beverbeek ooit als Rietgracht-grensgracht dienst deed (Luc Devriese, geholpen door Herman Rosseau, Adrien Brysse... en de vraagsteller zelf).

Buitenste Oude Leie - Studentenleie

Mark Rummens schrijft over dat artikel in GT 2017 nr. 6: ‘zeer verhelderende bijdrage!’ en voegt er nog een moeilijk vraagje aan toe: ‘Ik meen te weten dat een deel van de Buitenste Oude Leie de Studentenleie genoemd werd. Enig idee waarvan die merkwaardige naam komt?’. Erg jong is hij niet: Herman Rosseau bracht ons op het spoor van de naamvermelding op een verkavelingsplan voor het ‘eiland’ Malem uit 1950 (afb. 3 en 4).

Schuttersgilde ‘De Ware Vrienden’

Volgend jaar bestaat deze gilde 180 jaar. Bij monde van Davy Goedertier is de vereniging op zoek naar wat geschiedenis. Behalve één enkel krantenartikel uit 1952 en enkele mooie medailles (afb. 5) werd bijna niets terug gevonden. De vereniging zou ontstaan zijn als een afscheuring van de Hoofdgilde Gent Sint Sebastiaan in 1838. We kunnen dit niet staven, noch heeft specialiste Beatrix Baillieul iets terug gevonden in de boeken van de hoofdgilde, schrijft Davy. Hieronder een kort overzicht vanaf de oprichting in 1838 met jaartal wanneer we naar een andere locatie moesten verhuizen en de evolutie van de clubnaam.

Afb. 3. De naam Studentenleie op een detail van het verkavelingsplan voor Malem uit 1950 (DSMG, met dank aan Herman Rosseau).

De Gilde 'De Ware Vrienden' van Sint Sebastiaan Gent (1838-1919) had haar wipdoel aan de Groendreef. In 1919 werd dit de Koninklijke Maatschappij 'De Ware Vrienden' van Sint Sebastiaan Gent, Société Royale des Archers Saint Sébastien 'Les Vrais Amis' à Gand. Van 1919 tot 1950 was ze gevestigd op de Henleykaai nr. 7. In 1931 had men een eerste maal pech toen het lokaal volledig uitbrandde. In 1950-1958 was de Gilde aan de Neermeerskaai actief. 1958 werd een rampjaar. Het terrein waar zoveel geld en energie was ingestoken, diende ontruimd te worden voor het graven van de Watersportbaan. Sinds 1960 tot op heden) gaan de schietingen door in het Maaltebrugge-Park met ingang via de Leebeekstraat 2

Calcoensche Haene

Rudy Duprez las in een werk van Guy Schrans dat 'De Calcoensche Haene' een andere naam was voor de Nederpolder. Klopt dat? Vermoedelijk werd 'Bij de Calcoensche Haene' vooral gebruikt om het kruispunt aldaar aan te duiden, eventueel ook het stukje Nederpolder daaromtrent. We geven in afb. 6 alvast een detail van een plannetje uit het werk van Frans De Potter Gent van de oudsten tijd tot heden met huisnamen in die buurt, waaronder inderdaad De Calcoensche Hane (red.).

Port Arthurlaan

Marcel Van Poucke vraagt zich af waar de naam Port Arthurlaan (afb. 7) vandaan komt. Adrien Brysse vond dat de Port Arthurlaan dateert van 1906-1909. Port Arthur (Lushun in het Mandarijn-Chinees) werd door de Russen gebruikt als ijsvrije haven aan de oostkust van Siberië. De nieuwe brede Gentse laan naast het Groot Dok kreeg die naam misschien ter herinnering aan de Japans-Russische oorlog toen de Nipponners in 1904 met torpedo's de Russisch-

Afb. 4. De Studentenleie, tussen de Griendijk en de Schipdonkweg-Halenpad, vormt nu de westelijke grens van het 'eiland' Malem (Falk wegenplan, twaalfde uitg., ca. 1995).

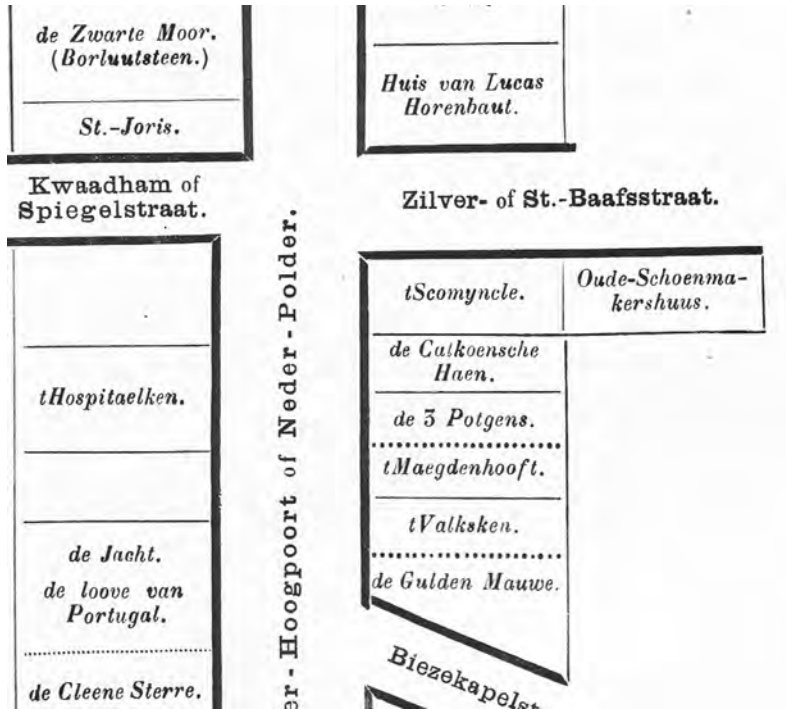

Afb. 5. Medaille gewonnen op het kampioenschap in 1934 van het 'Verbond der Gentsche Wipschutters' (foto ons bezorgd door Davy Goedertier).

Chinese havenstad aanvielen. Ze veroverden de stad pas een jaar later. De Russische vloot en leger werden vernietigd, waardoor de Japanners zich ervan bewust werden dat westerlingen ook verslagen konden worden. De meeste straatnamen in de ruime buurt van de haven klinken exotisch: Rigakaai, Aziëstraat, Chinastraat, Afrikalaan, Kongostraat, Bomastraat, New Orleanslaan.

Tertzweil

Laurent Maes vroeg via het DSMG, Begijnhof, naar de identificatie van de personen afgebeeld op twee schilderijen in familiebezit (afb. 8). We resumeren en vullen aan als volgt. De werken hingen tot in 1972 in de herenwoning van de familie De Nobele aan de Geldmunt, recht over het Gravensteen. Myriam De Nobele kreeg van haar grootmoeder het mooie armbandjuweel, dat de vrouw op het portret draagt (afb. 9). Het zou om leden van de familie Tertzweil gaan, waarvan er enkele op de Westerbegraafplaats begraven liggen. Daartoe behoorden belangrijke industriëlen. Enkele gegevens zijn op het internet te vinden. In Gentbrugge werd de vroegere Spoorweglaan na de gemeentefusie naar Leo Tertzweil hernoemd, niet toevallig vlak bij de grote Arbeidsite, waarin ondermeer nu de Zwarte Doos (stadsarchief en stadsarcheologie) nu gevestigd is. In het boekje *Gentbrugge straatnamen* van M. Beckman, A. Capiteyn en G. Van Doorne (Snoeck & Stad Gent, 2007) lezen we dat deze Leo (1850-1920) een van de stichters was van de grote Gentbrugse draadtrekkerij die in de vorige eeuw onderdeel werd van de multinational Arbed. Ene Oscar Tertzweil verhandelde heel andere (en zeer diverse) produc-

Afb. 6. Detail met de huisnaam De Calcoenschen Hane uit een plannetje van de Nederpolder in Gent van den oudsten tijd tot heden, deel 5 (Frans De Potter). De Zilver- of Sint-Baafsstraat heet nu Kapittelstraat.

Afb. 7. Prachtig beeld van de drukke havenactiviteiten tussen de Port Arthurlaan en het Groot Dok bij het Agence Maritime Minne (foto Kossokoff, Stadsarchief Gent. De laan (amper zichtbaar op de foto) uiterst links.

ten in zijn winkel in de Posthoornstraat (nu onderdeel van de Sint-Niklaasstraat, zie afb. 10 en 11). Er zijn geen Tertzweils meer te vinden in de Witte (telefoon)Gids.

Afb. 8. Schilderijen in de herenwoning van de familie De Nobele tot in 1972 gelegen aan de Geldmunt, recht over het Gravensteen (foto Laurent Maes).

Afb. 9. Detail van het ene portret in afb. 10.

Afb. 9. Detail van het ene portret in afb. 10

169

MAISON OSCAR TERTZWEIL

Maison fondée en 1770 24, Rue du Cornet de Poste, 24

E. DESCHEPPER, Succ. GAND

Dépositaire d'Articles :

de bureaux	de cuisine
de fumoirs	de ménage
de table	Techniques
de toilette	Boulons

en

Fibrolaque et Laquéofibrine

POUPÉES - CHEVAUX
ANIMAUX

IMPRÉGNATION DIRECTE D'ÉPONGES

BEAUX DE CHAMBRAS

PIÈGES :

SOUSSES - BATS - TAUPES
BELETTES - LARINS

Monsieur Joffette

Doit

Gand, le 1er août 1916.

Pour vente et livraison des marchandises suivantes payables à Gand :

Afb. 10. Er was niet enkel de industrieel Leo Terzweil, naam bekend van de laan naast het spoor in Gentbrugge. Oscar, ook een Terzweil, had een winkel in het stadscentrum met een uitgebreid assortiment, gaande van muizenvallen over poppen naar bureau- en huishoudartikelen (foto Laurent Maes). De familiale relatie van Oscar met Leo is ons onbekend.

Afb. 11. Oscar Tertzweil had blijkbaar ook handelscontacten tot ver buiten Gent (Foto L. Maes).

De Grote Kuis van Frans De Coster: verslag overstromingen van 1872-1873

Vraag van Luc Devriese en Frank Gelaude: wie kan ons het ‘opstel’ van Frans De Coster over de grote overstromingen in Gent (winter 1872-1873) bezorgen, of aangeven waar dit te vinden is? Michel Thiery vermeldt dit in zijn *Populaire beschrijving van de grond waarop Gent gebouwd is* (Gent, 1950, p. 24).

PUBLICATIE: HET SLACHTHUIS VERTELD/T

De Buren van de Abdij proberen niet alleen de Sint-Baafsabdij in Gent en de herberg Macharius te bezielen, zij willen ook de geschiedenis van de site vastleggen.

Na “De Buren en de Abdij” en “De Buren van de Abdij. 800 jaar arm en rijk in de Machariuswijk” (beide uitverkocht) kwam de periode van slachthuis en veemarkt aan de beurt. Als alles volgens plan verloopt, verschijnt volgend jaar als (voorlopig?) laatste deel de geschiedenis van het Spaans Kasteel waarmee de kring rond zal zijn.

Omdat de Buren van Abdij het boek “Het Slachthuis verteld/t” in eigen beheer uitgaven (2015) is het wellicht aan de aandacht van lezers van Ghendtsche Tydinghen ontsnapt. Daarom willen we graag de aandacht vestigen op dit stukje geschiedenis van een hele wijk en om het met de woorden van de hoofdredactie te zeggen: “Na de Sint-Baafsabdij en het Spaans kasteel bepaalde het Gentse slachthuis meer dan 130 jaar het reilen en zeilen in de Machariuswijk. Die hele periode was de wijk een bijzonder levendig treffen tussen de bewoners en de talrijke boeren, beestenkoopmannen, veeartsen-keurders en bankiers die in geïmproviseerde kantoren in de omliggende herbergen fortuinen verhandelden. Nu een kwarteeuw later is de Machariuswijk volledig veranderd. De meer dan dertig cafés en de winkels met toebehoren voor de vleesindustrie zijn verdwenen. De vroeger bijna uitsluitend Gentse bevolking woont nu samen met ‘inwijkelingen’ van bijna 70 nationaliteiten.

De rijke inhoud van dit chronologisch opgebouwd boek mag blijken uit sprekende titels van de hoofdstukken: “Van koeivoet tot biefstukken. De ‘Nieuwe Beestenmarkt’ en zijn omgeving, 1850-1914” (Herman Balthazar) “Van wereldbrand naar wereldbrand. Slachthuis en veemarkt in 1914-1940” (Griet Maréchal en Bart D’hondt) “Van ultramodern tot voorbijgestreefd. Slachthuis en veemarkt van 1941 tot 1987- 1990” (Luc Devriese) “De galante gedaantewisseling van Macharius” (John Vandaele).

Het bevat veel foto’s van onder meer Michiel Hendrycks en Sammy van Cauteren en heel wat portretten. Een niet onaardig deel van het boek bestaat immers uit interviews met personen die het allemaal hebben meegemaakt en de middenstanders die er nu nog wonen onder de titels “Getuigen uit de rijke

slachthustijd” en “Het kloppende middenstandshart vandaag”.

Het boek telt 174 p. en kost 8 euro; samen met de DVD die gemaakt is van de interviews 10 euro; de DVD afzonderlijk kost 5 euro. Beiden zijn elke zondagnamiddag tussen 15 en 18 uur te koop in de herberg Macharius, Coyendanspark 1.

Een ander ogenblik is mogelijk na afspraak via info@burenvandeabdij.be of telefonisch op het nr. 0472 674456

Ghendtsche Tydinghen digitaal doorzoeken

Ghendtsche Tydinghen waart nu ook rond in de digitale wereld. De Gentse universiteitsbibliotheek gaf ons de mogelijkheid - hierbij gaat onze dank speciaal naar Hendrik Defoort en Paul Bastijns - om ons tijdschrift op te laden in hun Open Journal System.

Dat is een verzamelplek voor tijdschriften die hun inhoud digitaal prijsgeven aan de wereld. Het biedt de mogelijkheid om een lijst van de auteurs, artikelen, nummers van een jaargang op te vragen, te bekijken en te downloaden als PDF-bestand. Het zoeken op een woord zal vele lezers bekoren.

Vul het internetadres ‘ojs.ugent.be’ in, ga naar Ghendtsche Tydinghen, Archief...